

Безпека пам'яті

Яцек Денель. Ляля. – Львів: Урбіно, 2016. – 328 с.

- Як воно тобі йде?

- Жахливо. Нічого не клеїться. Бо або треба писати за хронологією, а це безглуздя, бо ти ніколи не розповідаєш за хронологією, або з відступами, і тоді ніхто не зрозуміє, про що йдеться.

- То перечитає двічі.

- Що ж, мабуть, це якийсь вихід.

Я. Денель

Маємо ще одну хорошу книгу, яка, як то і годиться хорошим книгам про найважливіше, не стала у нас бестселером. Якісний переклад, чудова українська мова, напівбожевільний сюжет про... Шкода, що книга [Яцека Денеля](#) не увійшла до переліку читано-перечитаних книг, бо насправду, вартує цього.

У книзі згадується Україна і Київ. Не зовсім так, можливо, як хотілося би нам, тому одразу попереджаю, що стурбованим псевдопатріотам читати не варто: ні книгу, ні рецензію. Бо там є інша Україна. Не жовто-блакитна і вишиванкова, а та, якою її бачили пересічні мешканці Російської імперії. Київ – як один із епізодів життя кількох героїв. Не позитивний, не негативний. Просто ґрунт, на якому проростають спогади старенької Лялі. Географія у цьому випадку, як і історична псевдо-справедливість не важливі. Зрештою, усі намагання встановити начебто історичну начебто справедливість відносні. А не відносними є людські долі, крізь які чи не найкраще відчитується драматизм, а то й трагізм епохи: «Я хотіла заплатити, а вона мені: «Ні, коли ви з Варшави, то не платіть» - і дала мені за спалену Варшаву пучок моркви».

Ця книга – неймовірна подорож. Не незаними країнами чи островами, а родинними спогадами. Але від того не менш захоплююча. Бо чи знаємо ми історію свого роду? Не лише, хто коли жив і ким працював, а хто чого боявся, хто у що вірив, кому які сни снилися. Зрештою, хто кого кохав і яку музику слухав. Яцеку Денелю пощастило – не лише слухати оповіді бабці, а й майстерно їх записати, відтворивши шарм розмови онука з бабусею.

Автор вибрав дуже вдалий прийом – діалогу та монтажу, що дають можливість відтворити особливість епохи не як певного шматка історії, а як сукупності скельць калейдоскопу, з яких щораз випадає новий візерунок, ім'я якому – родинна пам'ять, завдяки якій

почуваєшся у безпеці, адже ти не сам. Довкола тебе є, до тебе було чимало таких, як ти – рідних і дорогих.

Автору майстерно вдалося виписати оте, що ми патетично називаємо старечим розпадом. От тільки у нього – це не розпад, а відцвітання, яке він змальовує то з жалем, то з гумором: «Мені було її жаль, мені було її так неймовірно жаль», «Звертаюся до тебе так, як слід звертатися до жінки, яка не читає книжок і не вдягає зубів!»

Структурно книга розпадається на дві частини – життя Лялі та її численних родичів та знайомих у минулому, що проростають через розмови та слова («слово за словом»), та відцвітання Лялі – повільно, спогад за спогадом. Якщо перша частина – ода мудрості, з якою сприймаються усі життєві негаразди та втрати, бо ж зрештою, найгіркіша втрата і найпалкіше кохання рано чи пізно перетворюються на спогад, то друга – втілення любові, ніжності та доброти. Бо справжня любов – це вміння без обридження одягнути на близьку тобі людину памперс або зводити її в туалет. У другій частині головний герой та Ляля міняються ролями: якщо раніше Ляля розповідала численні історії про бажання стати черницею, про закоханого в неї поета, про блискавку-кулю, що зіпсувала прийом, то тепер онук розповідає своїй бабці історію її життя: «Цю історію я вже розповім за бабуню сам. Дедалі більше розповідаю за неї. Усе розсипається, тьмяніє, розповзається на клоччя». Людська пам'ять - річ відносна, і ніхто не знає, що саме вона вибере із численних пазлів життя: «І раптом я замислююся над цією особливістю світу; бабуня, яка дедалі менше пам'ятає, через сімдесят років зворушено згадує про ляльку свого дитинства, яке не існує, з маєтку, якого не існує, з епохи, якої не існує...»

Незнані родичі постають живими та справжніми, без ідеалізації та канонізації, без моралізаторства: от були ж колись люди, а тепер! Хоча автор сумує зі своєю бабунею за старими добрими часами, «коли друковане слово ще мало якусь вагу, і ним було легше, ніж нині, убити, спокусити чи підбадьорити...»

Це щира книга про любов і повагу до свого роду. І ця любов народжується, «як казав Юлек, слово за словом». З цих слів народяться наступні, хто вже оповідатимуть твою історію життя. І допоки житиме пам'ять роду, доти буде тепло та безпечно.